'Lingvaj Rajtoj - Homaj Rajtoj'
difinoj kaj realeco.
Agado de UEA por lingvaj rajtoj

Prelego de Stefano Keller,
Estrarano de UEA pri Eksteraj rilatoj,
ĉefreprezentanto de UEA ĉe UN en Ĝenevo
www.linguistic-rights.org
kun difinoj de
Dr. Tove Skutnabb-Kangas
www.tove-skutnabb-kangas.org

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kelkaj lingvaj rajtoj

+

Homaj rajtoj

=

LINGVAJ HOMAJ RAJTOJ

(LHR)

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kion volas UEA, por kio ĝi luktas:
- respektigi ĉiun lingvon
- justa komunikado / lingva justeco

UEA proponas:

***Esperanton*, kiel alternativan solvon elinter la hodiaŭaj lingvoj por interetna komunikado kun respekto al identeco**

Lingvaj rajtoj che UN, Unesko:
UN-sistemo
Universala Deklaro pri Homaj rajtoj
http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=1115

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Diversaj rajtoj por div. grupoj: hierarkioj: iuj havas pli da rajtoj

- 1. Lingvaj plimultoj / regantaj lingvoparolantoj kontraŭ ⟶ minoritataj / regataj lingvoparolantoj
  - Naciaj (originalaj) minoritatoj
  - Indiĝenaj popoloj
  - Enmigrintaj minoritatoj
  - Rifuĝintaj minoritatoj
  - 2. Parolantoj de voĉlingvoj kontraŭ gestolingvanoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Lingvaj Homaj Rajtoj povus efiki favore al:

- Subteno al integriĝo kaj defendo de popoloj kontraŭ perforta asimilado;
- Subteno de pozitivaj ŝtatpolitikoj pri minoritataj lingvoj
- Prevento de lingva genocido;
- Subteno de konservado de la monda lingva diverseco;
- Subteno al preventado de konfliktoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Lingvo forestas el devigaj edukaj paragrafoj en homrajtaj instrumentoj:

- Universala Deklaracio de Homaj Rajtoj (1948): la paragrafo pri edukado (26) tute ne mencias pri lingvo.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Edukaj lingvaj homaj rajtoj,
speciale
la rajto je edukado en la gepatra lingvo
estas inter la plej gravaj rajtoj
de ĉiu minoritato.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Sen tiu rajto, infanoj de minoritato en lernejo, devas akcepti subtrahan instruadon: per la lingvo de la dominanta/plimulta lingvo.
La minoritato ne plu estos minoritato (modifigo de identeco).
Ne povos integriĝi, sed estas devigata transpreni la dominantan lingvon, asimili tion.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Asimilado estas subtraha, deviga

Integrado estas aldona, memvola

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kio okazas al la lingvoj de la mondo hodiaŭ? Ĉu ili estas protektataj, konservataj?

NE!

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Lingvoj estas mortigataj
nuntempe pli rapide
ol iam ajn antaŭe
en la homa historio

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Ĉu 300-600 (parolataj) lingvoj restos en 2100?

Optimismaj taksadoj:

50%

de la hodiaŭ parolataj lingvoj verŝajne malaperos, aŭ estos severe endanĝerigata en 2100

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Ĉu 300-600 (parolataj) lingvoj restos en 2100?

Optimismaj taksadoj:

50%

de la hodiaŭ parolataj lingvoj verŝajne malaperos, aŭ estos severe endanĝerigata en 2100

Pesimismaj, tamen realismaj taksadoj:

90-95%

malaperos, aŭ estos severe endanĝerigata en 2100

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kial lingvoj mortas?

Estas du paradigmoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

lingvo-morto
kaj
lingvo-murdo.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

- MORTO
- Lingvo simple malaperas nature…
- Lingvoj sin mortigas; parolantoj forlasas ilin memvole pro ‘teknikaj’ kialoj, pro decido

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

- MORTO
- Lingvo simple malaperas nature…
- Lingvoj sin mortigas; parolantoj forlasas ilin memvole pro ‘teknikaj’ kialoj, pro decido

- MURDO
- Oni bruligas la bibliotekojn
- Edukaj sistemoj, amaskomunikiloj, ktp. partoprenas, kaŭzas lingvan kaj kulturan ‘genocidon’.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kio estas murda lingvo?

”grandaj”n lingvojn oni lernas
subtrahe (-)
(‘je kosto’ de la gepatra lingvo)
kaj ne aldone (+)
(al la gepatra lingvo),
tial ili iĝas MURDAJ LINGVOJ

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

“Esti” murda lingvo *NE* estas karakteriza trajto de lingvo. Temas pri ties funkciado en rilato kun aliaj lingvoj.

IU AJN lingvo povas iĝi murda lingvo en rilato al kelkaj aliaj lingvoj.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kaj ne la lingvoj ‘murdas’ unu la alian.

Temas pri la
forto-rilato
inter la parolantoj de la lingvoj,
malegalaj rilatoj,
kiuj estas malantaŭ la
malegalaj rilatoj inter la lingvoj.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

MURDAJ LINGVOJ:

Serioze minacas

la mondan lingvan diversecon

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La *angla* lingvo estas hodiaŭ la plej granda *murda lingvo* en la mondo…

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Ni bezonas

LINGVAJN HOMAJN RAJTOJN

EN LA EDUKADO

kaj

KONSERVADON, PLU-EVOLUIGON

de

ĈIU LINGVO DE LA MONDO

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Krom preventi *lingvan genocidon*, multaj kialoj ekzistas por havi *lingvajn homajn rajtojn*

Unu el tiuj estas tre grava:
la rilato inter
biodiverseco kaj *lingva kaj kultura diversecoj*.
Vidu la **Terralingua**-libron, skribitan de
Skutnabb-Kangas, Maffi & Harmon por Unesko:
http://www.terralingua.org/blog/2003/07/16/sharing/
kaj:
http://www.linguistic-rights.org/rio/

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Pri

Universala Esperanto-Asocio

kaj

Lingvaj Rajtoj:

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

http://www.uea.org/vikio/Eksteraj_Rilatoj_de_UEA

Komisiitoj de UEA en 2013

- *Unuiĝintaj Nacioj:*

Ĝenevo - Ĉefreprezentanto: Stefano Keller
Reprezentantoj: Verena Graf, Nicole Margot, Cesco Reale, Adrian Tanner

Novjorko - Ĉefreprezentanto: Humphrey Tonkin
Reprezentantoj: Ulrich Becker, Neil Blonstein, Ria Boemi

Vieno - Ĉefreprezentanto: Hans Michael Maitzen
Reprezentanto: Bernhard Tuider

- *Unesko, Parizo:*

Ĉefreprezentanto: Renée Triolle
Reprezentantoj: Barbara Despiney, François Lo Jacomo, Guillaume Armide

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

UN en Ĝenevo: *kiel UEA kunlaboras en la programo de Unuiĝintaj Nacioj pri Homaj Rajtoj?*

Stefano Keller
Estrarano de UEA pri eksteraj rilatoj
Ĉefdelegito de UEA ĉe UN en Ĝenevo

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

UN en Ĝenevo: *kiel UEA kunlaboras en la programo de Unuiĝintaj Nacioj pri Homaj Rajtoj?*

La teamo de UEA ĉe UN en Ĝenevo

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

- ***La programo de Unuiĝintaj Nacioj pri homaj rajtoj laboras por***

- *realigado* kaj
- *defendo*
- de la *homaj rajtoj de ĉiuj*,
- stimuli kaj kontroli pri ties respekto ĉie en la mondo.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

- Tiun laboron faras diversaj institucioj, organoj kaj mekanismoj de UN, kies komuna celo estas la defendado kaj akirigo de la homaj rajtoj civilaj, kulturaj, (lingvaj), ekonomiaj, politikaj kaj sociaj, internacie agnoskitaj kaj proklamitaj kadre de la *Universala Deklaracio pri Homaj Rajtoj* antaŭ 65 jaroj, la 10-an de decembro 1948.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

- Por disponigi efikajn realigilojn de tiuj celoj kaj deklaracioj, posteno kaj oficejo de

Alta Komisiito de UN pri Homaj Rajtoj

estis kreitaj per rezolucio

la 20-an de decembro 1993

(45 j. post UDHR). Kiel

tutmonda aŭtoritato pri homaj rajtoj,

tiu oficejo estas taskigita kaj respondeca pri la efektivigo de la *homrajta programo de UN*.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj:

La aktuala **Alta Komisiito** estas

s-ino Navi Pillay ekde septembro 2008.

Ŝia *oficejo* (kun *ĉefsidejo* en la palaco Wilson, *Ĝenevo* kaj kun oficejo en la Novjorka sidejo de UN) *kunlaboras* kun *registaroj*, *naciaj homrajtaj institucioj (NHRI)*, *NRO*j kaj aliaj agantoj de la *civila socio* por realigi tre ageman kaj dinamikan engaĝiĝon de ĉiuj favore al la homaj rajtoj. Ĝi agas sub la superrigardo, kontrolo de la Ĝenerala Asembleo kaj de la Ekonomia kaj Socia Konsilio (EKOSOK [akreditado]).

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

The United Nations System

UN Principal Organs

General Assembly

Subsidiary Bodies

Main and other sessional committees
Disarmament Commission
Human Rights Council
International Law Commission
Standing committees and ad hoc bodies

Programmes and Funds

UNCTAD United Nations Conference on Trade and Development
- **ITC** International Trade Centre (UNCTAD/WTO)

UNDP United Nations Development Programme
- **UNCDF** United Nations Capital Development Fund
- **UNV** United Nations Volunteers

UNEP United Nations Environment Programme
UNFPA United Nations Population Fund
UN-HABITAT United Nations Human Settlements Programme
UNHCR Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF United Nations Children's Fund
UNODC United Nations Office on Drugs and Crime
UNRWA[1] United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UN-Women United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women
WFP World Food Programme

Research and Training Institutes

UNICRI United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
UNIDIR[1] United Nations Institute for Disarmament Research
UNITAR United Nations Institute for Training and Research
UNRISD United Nations Research Institute for Social Development
UNSSC United Nations System Staff College
UNU United Nations University

Other Entities

UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
UNISDR United Nations International Strategy for Disaster Reduction
UNOPS United Nations Office for Project Services

Security Council

Subsidiary Bodies

Counter-terrorism committees
International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR)
International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)
Military Staff Committee
Peacekeeping operations and political missions
Sanctions committees (ad hoc)
Standing committees and ad hoc bodies

Advisory Subsidiary Body

United Nations Peacebuilding Commission

Economic and Social Council

Related Organizations

CTBTO PrepCom Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization
IAEA[2] International Atomic Energy Agency
OPCW Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
WTO[3] World Trade Organization

Specialized Agencies[4]

ILO International Labour Organization
FAO Food and Agriculture Organization of the United Nations
UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WHO World Health Organization
World Bank Group
- **IBRD** International Bank for Reconstruction and Development
- **IDA** International Development Association
- **IFC** International Finance Corporation
- **MIGA** Multilateral Investment Guarantee Agency
- **ICSID** International Centre for Settlement of Investment Disputes

IMF International Monetary Fund
ICAO International Civil Aviation Organization
IMO International Maritime Organization
ITU International Telecommunication Union
UPU Universal Postal Union
WMO World Meteorological Organization
WIPO World Intellectual Property Organization
IFAD International Fund for Agricultural Development
UNIDO United Nations Industrial Development Organization
UNWTO World Tourism Organization

Secretariat

Functional Commissions

Crime Prevention and Criminal Justice
Narcotic Drugs
Population and Development
Science and Technology for Development
Social Development
Statistics
Status of Women
Sustainable Development
United Nations Forum on Forests

Regional Commissions

ECA Economic Commission for Africa
ECE Economic Commission for Europe
ECLAC Economic Commission for Latin America and the Caribbean
ESCAP Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
ESCWA Economic and Social Commission for Western Asia

Other Bodies

Committee for Development Policy
Committee of Experts on Public Administration
Committee on Non-Governmental Organizations
Permanent Forum on Indigenous Issues
United Nations Group of Experts on Geographical Names
Other sessional and standing committees and expert, ad hoc and related bodies

Departments and Offices

EOSG Executive Office of the Secretary-General
DESA Department of Economic and Social Affairs
DFS Department of Field Support
DGACM Department for General Assembly and Conference Management
DM Department of Management
DPA Department of Political Affairs
DPI Department of Public Information
DPKO Department of Peacekeeping Operations
DSS Department of Safety and Security
OCHA Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
OIOS Office of Internal Oversight Services
OLA Office of Legal Affairs
OSAA Office of the Special Adviser on Africa
OSRSG/CAAC Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict
UNODA Office for Disarmament Affairs
UNOG United Nations Office at Geneva
UN-OHRLLS Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States
UNON United Nations Office at Nairobi
UNOV United Nations Office at Vienna

International Court of Justice

Trusteeship Council[5]

NOTES:

1. UNRWA and UNIDIR report only to the General Assembly.
2. IAEA reports to the Security Council and the General Assembly.
3. WTO has no reporting obligation to the General Assembly (GA) but contributes on an ad-hoc basis to GA and ECOSOC work inter alia on finance and developmental issues.
4. Specialized agencies are autonomous organizations working with the UN and each other through the coordinating machinery of ECOSOC at the intergovernmental level, and through the Chief Executives Board for Coordination (CEB) at the inter-secretariat level. This section is listed in order of establishment of these organizations as specialized agencies of the United Nations.
5. The Trusteeship Council suspended operation on 1 November 1994 with the independence of Palau, the last remaining United Nations Trust Territory, on 1 October 1994.

This is not an official document of the United Nations, nor is it intended to be all-inclusive.

Published by the United Nations Department of Public Information DPI/2470 rev.2—11-36429—October 2011

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Okazas UN-eventoj ankaŭ ekster la 3 ĉefaj UN-oficejoj, kiel ekz. la konferenco de NRO-j en Bonn (2011, v. supre) kaj tiu en Rio (2012, sube), kiujn aktive partoprenis esperantistoj.

http://www.linguistic-rights.org/rio/

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

OAKHR: *pli ol 900 kunlaborantoj*, pli ol la duono el tio laboras sur la tereno en oficejoj de diversaj landoj, regionoj, inkluzive konsilantojn pri homaj rajtoj kaj membrojn de la pacmisiaj unuoj de UN.

La mandato de la Alta Komisiito pri Homaj Rajtoj (laŭ rezolucio 48/141) **estas**:

- Stimuli al **efektivigo de ĉiuj homaj rajtoj** por ĉiuj kaj **defendi tiujn rajtojn**;
- Sendi **rekomendoj**n al la koncernaj **organoj de UN** pri plibonigo de la realigado kaj protektado de homaj rajtoj;
- **Stimuli kaj protekti la rajton je evoluo**;
- **Provizi teknikan asiston por homrajtaj aktivecoj**;
- **Kunordigi la programojn de UN pri edukado je homaj rajtoj kaj publika informado**;
- Aktive roli en la **malaperigo de bariloj** starantaj **antaŭ la realigo de homaj rajtoj**;
- Aktive **roli malhelpante daŭrigon de malrespekto aŭ rompo de homaj rajtoj**;
- **Dialogi kun registaroj** cele al **certigo de respekto al ĉiuj homaj rajtoj**;
- **Plibonigi internacian kunlaboron;**
- **Kunordigi la aktivecojn pri faciligo kaj protekto de homaj rajtoj** ene de la UN-sistemo;
- Raciigi, adapti, plifortigi kaj simpligi la mekanismojn de Unuiĝintaj Nacioj, kiuj traktas la homajn rajtojn;

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

Laboro de la oficejo de la Alta Komisiito pri Homaj Rajtoj:

a) Laŭtemaj laboroj:

- Diskrminacio
- Infanoj
- Klimato, naturĉirkaŭaĵo
- Rajtoj ekonomiaj, sociaj, kulturaj, ~ je sano, loĝejo, manĝaĵo, akvo
- Handikapitoj
- Edukado pri homaj rajtoj
- Rasismo
- Sklaveco
- …
- …

b) Pri-normaj laboroj (prilaboro de novaj reguloj)

c) Prisekvado (aplikado de normoj)

d) Realigadoj sur la tereno (teknika asisto al registaroj)

e) Edukado pri homaj rajtoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations
Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

KONSILIO PRI HOMAJ RAJTOJ

Ĉefa organo interregistara de UN respondeca pri homaj rajtoj :

- **47 membro-ŝtatoj kun reprezentado en Ĝenevo,**
- **Almenaŭ 10 semajnoj de kunsidoj jare, en almenaŭ tri sesioj, kun eblaj specialaj sesioj**
- **Dependas rekte de la Ĝenerala Asembleo**

Ĝia ĉefa rolo estas elimini la rompojn de homaj rajtoj.

Unua kunsido okazis en 2006. NRO-j povas ĉeesti, observi, kontribui dum specifaj kunsidoj kaj momentoj.

El la partoprenantaj 47 membro-ŝtatoj estas eksigeblaj ŝtatoj, en kiuj gravaj kaj ripetataj rompoj de homaj rajtoj okazis.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Universala perioda ekzameno:

Ĉiun 4-an jaron la membro-ŝtatoj estas ekzamenataj laŭ la Ĉarto de UN kaj laŭ la UDHR, sindevontigoj kaj internacia juro.
Informoj alvenas de la ŝtatoj, de UN kaj de NROj, kiujn pritraktas laborgrupo.
Sekvos raporto en sesio de la HRK kaj posta prisekvado.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Konsulta komitato:

Ĝi laboras pri la plibonigo, pliefikigo de la HRK mem, proponas novajn esplordirektojn.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Proceduro de plendoj:

Tiu mekanismo de la HRK traktas kazojn de faktaj rompoj de homaj rajtoj kaj fundamentaj liberecoj, surbaze de komunikoj de individuoj, grupoj, organizaĵoj, atestitaj per fidindaj kaj kredeblaj pruvoj.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Specialaj proceduroj:

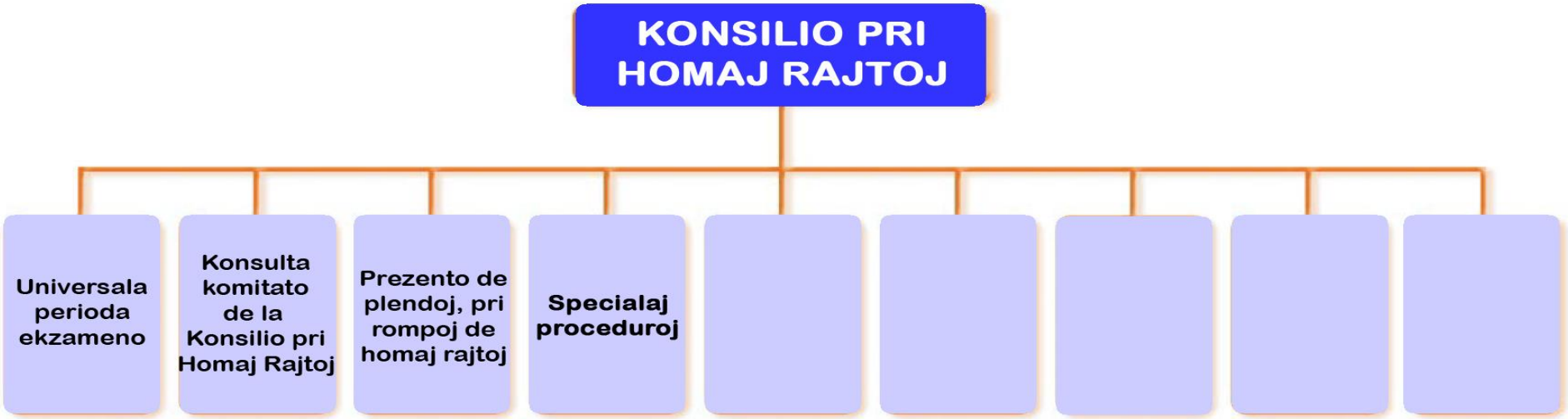

Ĝenerala nomo de mekanismoj ekfunkciigataj okaze de kontrolo, konsilado aŭ raportado pri la situacio koncerne homajn rajtojn en iu difinita lando, aŭ kaze de ekapero de gravaj rompoj de homaj rajtoj en la mondo. Aktivecoj respondaj: informiĝo, analizo, studo de kazoj, urĝa alvoko al ŝtatoj koncernataj, alvoko pri korektado, konsilo, kunlaboro.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Laborgrupoj:

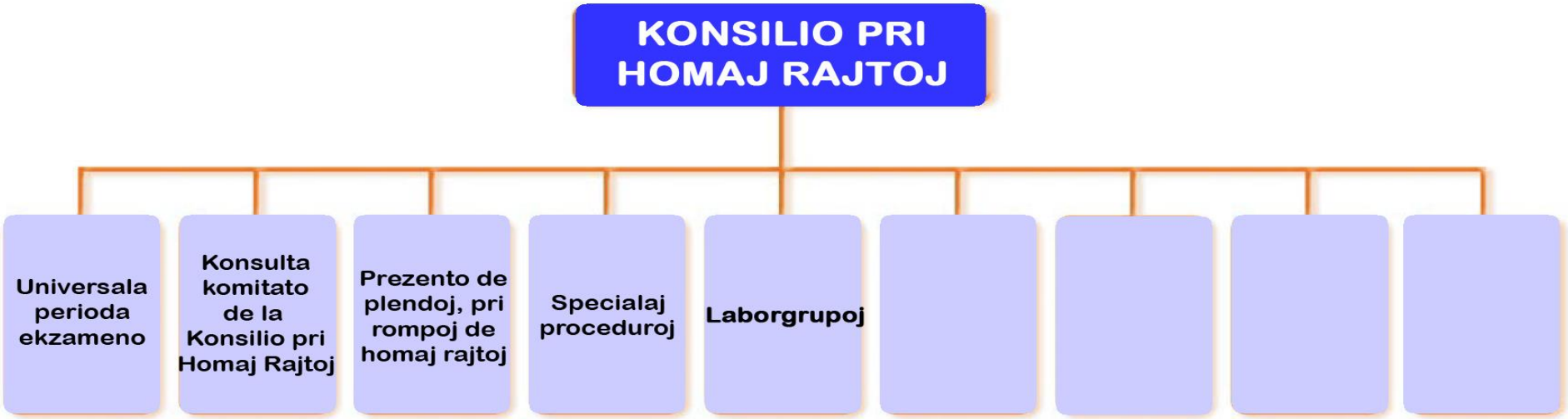

Laborgrupo pri rajto je evoluo, kun nelimigita nombro de partoprenantaro. En 2007 mandato plilongigita por 2 jaroj. Unu sesio kvintaga jare. Pri la progreso atingita, ekzamenado de raportoj de ŝtatoj.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

UEA kaj la UN-sistemo pri Lingvaj Rajtoj

'Lingvaj rajtoj en la mondo: la aktuala stato'

Simpozio okaze de la
100-jariĝo de Universala Esperanto-Asocio (UEA)
kaj de la 60a datreveno de la
Universala Deklaro pri Homaj Rajtoj,

Unuiĝintaj Nacioj, Ĝenevo, 2008 aprilo 24
http://www.linguistic-rights.org/eo/programo.html

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Socia Forumo:

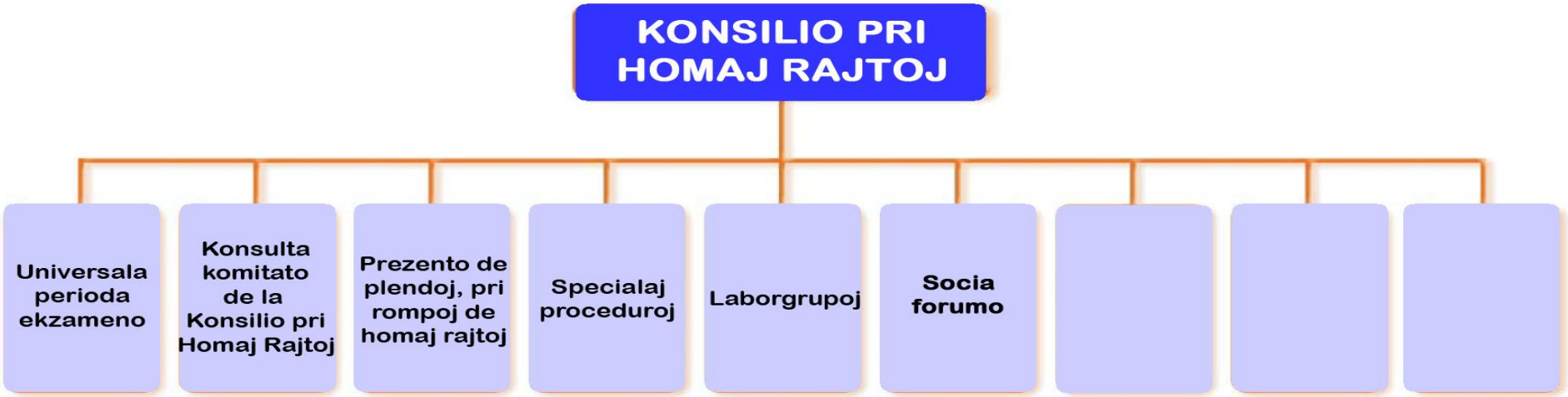

Unua kunsido en 2008 kun temo: malriĉeco. UEA intervenis.

http://www.youtube.com/EsperantoTv

http://www.youtube.com/watch?v=YKsVGBSBG2k&list=UUCtLr2i65Uql5VuCZSrgUDw

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Forumo pri Minoritatoj:

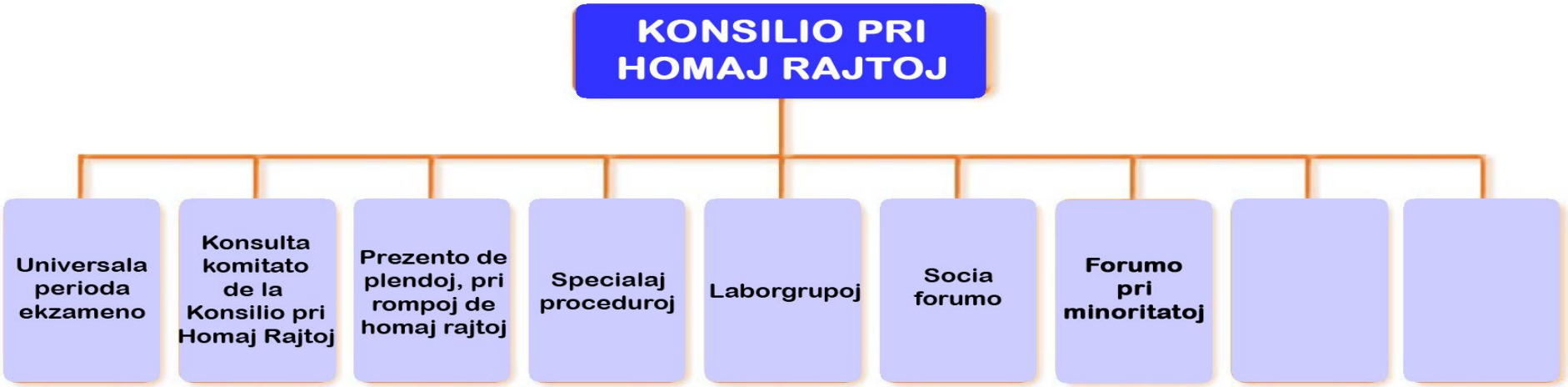

Raporto de sendependa eksperto kaj informoj de la civila socio.
Unua sesio: 15-16 decembro 2008.
UEA alparolis ĉiujare en tiu forumo dekomence.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Forumo pri Minoritatoj:

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Ekspertaj Mekanismoj pri la Rajtoj de Indiĝenaj Popoloj:

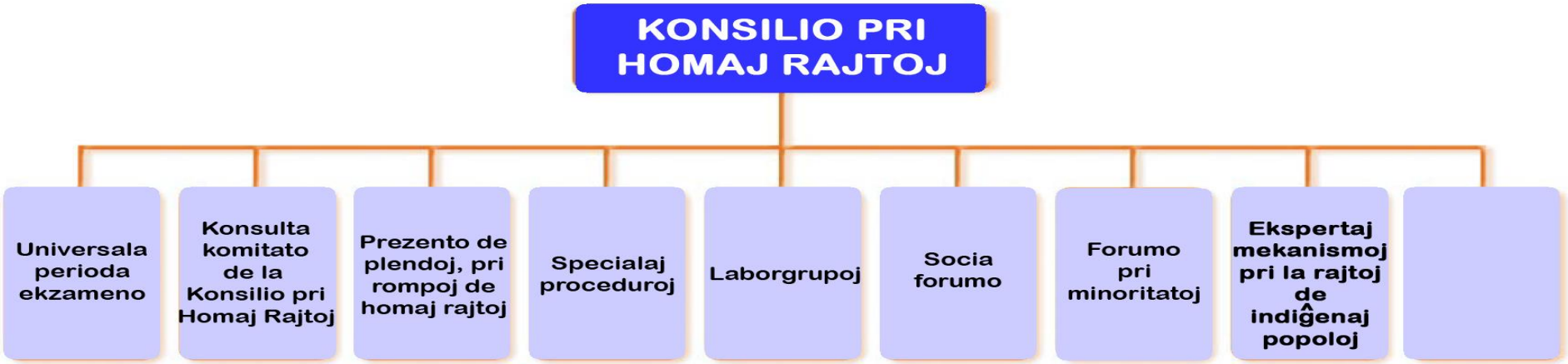

Kvin sendependaj ekspertoj por 3 jaroj. Speciala raportanto.
UEA alparolas ĉiujare en tiu forumo.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:
Mekanismoj de prisekvado de la agadprogramo de Durban:

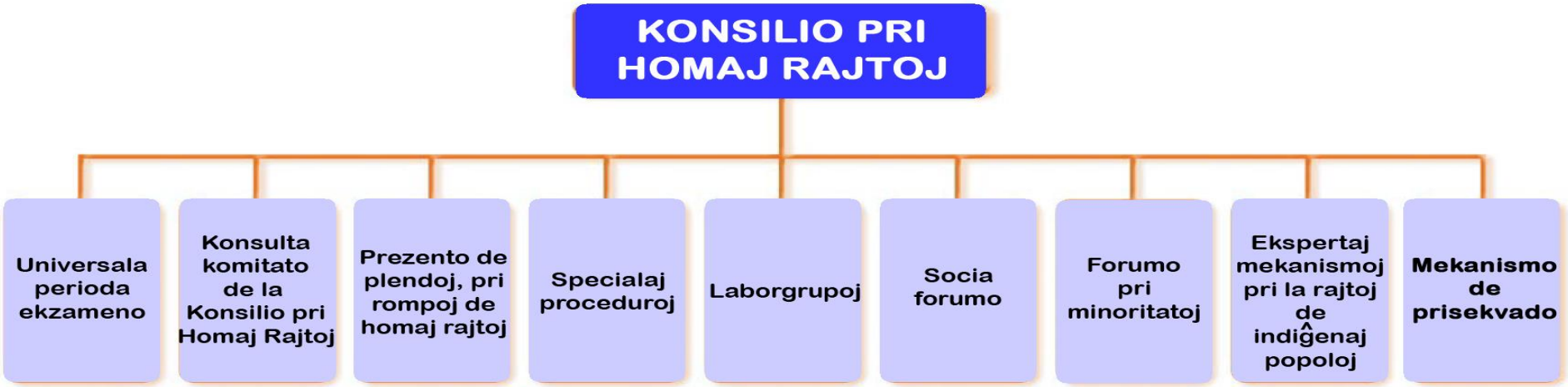

Grupo de lukto kontraŭ diskriminacio.
Laborgrupo interregistara kun nelimigita nombro de NROj
Ekspertoj.
Laborgrupo pri afrikdevenaj personoj.
Speciala komitato por normoprilaborado
Pretiga komitato de konferencoj de prisekvado

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Funkciado de la Homrajta Konsilio. Ĝiaj organoj, taskoj, mekanismoj:

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Mesaĝoj de
UN-funkciulo, **lingvistoj**, **juristo** kaj **urbestro** pri:
Esperanto (1887-2012)
125 jaroj de justa komunikado inter popoloj

http://www.linguistic-rights.org/esperanto-125/
(en pluraj lingvoj)

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

Revuo Esperanto de UEA, junio 2013

Esperanto: 125 jaroj de justa komunikado inter popoloj

Jam estas la 126-a jaro de ĝia ekzisto, sed la signifo de la unu kaj kvarona jarcentoj, dum kiuj Esperanto evoluis al sia hodiaŭa stato, plufestendas, diskonigendas.

Ĝi estis proponita de L.L. Zamenhof por juste solvi la problemon de interetna komunikado, por alproksimigi la popolojn, kulturojn, disvastigi respekton kaj toleremon inter ili. La nombro de Esperanto-parolantoj plukreskas en ĉiu kontinento; kontaktoj, interhomaj renkontoj, dialogoj realiĝas sen lingvaj problemoj. Esperanto uzeblas jam en la plej moderna teknikaj komunikiloj, kio eĉ plirapidigas ĝian etendiĝon geografie kaj socinivele. Sed restas tereno, kie laboro estas ankoraŭ farenda.

Ni, esperantistoj, jam sufiĉe multe parolis pri la internacia lingvo, pri niaj spertoj, pri la reciproka riĉiĝo, realiĝintaj dank'al tiu fratiga lingvo kaj ĝia movado. Ekde pli ol cent jaroj ni jam multe argumentis, la neesperantistan mondon de decidantoj ni klopodis konvinki pri la avantaĝoj kaj justeco de la solvo, kion ni jam praktikas kaj povas proponi al la mondo. Do, mi ne devas nun skribi longan paroladon, pravigan aŭ argumentadan. Nun ni legu prefere tion, kion aliaj diras. Kaj en tiu ĉi kazo, tiuj 'aliaj' estas gravaj, eminentaj personoj, mondvaste renomaj en siaj agadkampoj, laborterено.

Mi demandis lingvistojn, juristojn, reprezentantojn de minoritatoj kaj indiĝenaj popoloj ĉe Unuiĝintaj Nacioj kaj en altnivela UN-funkcitula rondo en Ĝenevo, ĉu ili akceptus sin esprimi pri Esperanto kaj pri la hodiaŭa lingva situacio en la mondo.

La respondoj ricevitaj de kelkaj el ili nun ekiras al la tutmonda publiko, kaj mi pensas ke tiuj mesaĝoj meritas vastan diskonigon.

Je tiu punkto mi nepre volas mencii la nomojn de tiuj samideanoj, kiuj per sia sindonema, zorgema kaj kompetenta traduklaboro jam kontribuis al la plurlingvigo de la ĉi-sekvaj mesaĝoj, kio ja estas unu el la pruvoj pri la tutmonda ekzisto de esperantistoj, de nia tergloba reto. Mi dankas ilin pro tiu valora laboro: Abengo Cho Chaoming (ĉina), Anonime [nomo konata al mi] (araba), Enrico Bustolin (itala), Choi Eun-suk (korea), Mina Dan (bengala), Nancy Fontanuaz (franca), Pablo León (hispana), Nicole Margot (franca), Roy McCoy (angla), Brian Moon (angla), Olof Pettersson (svedo), Hanung Prakoso (indonesia), Richard Schneller (germana), Svetlana Smetanina (rusa), Ileana Schroeder (dana), Yamakawa Syuiti kaj Setsuko (japana) – alilingvaj tradukoj estos baldaŭ pretigataj, do aldonuĝos kelkaj nomoj al tiu ĉi listo. Ĉu eble ankaŭ la via, kara leganto?

Tiuj tekstoj aperos en retpaĝa kaj pdf-a versioj. Sekvos presita eldonaĵo de UEA. Landaj Asocioj povos tiel havigi al si tre taŭgan kaj altnivele uzeblan laborilon por sia agado. **Stefano Keller**

Bonvenigaj vortoj al la publikaĵo de UEA *125 jaroj de Esperanto*

Rita Izsák
Sendependa fakulo de Unuiĝintaj Nacioj pri minoritataj aferoj.

"Unueco en diverseco" estas slogano pri la celo kaj dezirata vivoformo, kiun mi ofte uzas ĉe traktado de minoritataj rajtoj kun diversaj komunumoj, kadre de mia mandato kiel sendependa fakulo de UN pri minoritataj aferoj. Ĝuste tion strebas atingi Esperanto – lingvo kreita por superi etnajn, naciajn, religiajn kaj lingvajn malsamecojn, kaj por trovi komunan diskutbazon por la interŝanĝo de vidpunktoj kaj celebri la interkompreniĝon de diversaj popoloj, respektante la kulturan kaj lingvan diversecon de ties anoj.

Unesko listigas pli ol 6 000 lingvojn tutmonde parolatajn, el kiuj plimulto povas esti konsiderata minoritata lingvo kaj el kiuj pluraj estas minacataj. En 2012 ni celebris la 20-jariĝon de la deklaracio de rajtoj de personoj apartenantaj al naciaj, etnaj, religiaj aŭ lingvaj minoritatoj. Nun estas taŭga momento por pritaksi la progreson kaj defiojn ankoraŭ venkendajn en la protekto de minoritataj lingvoj. Hodiaŭ, kiam ni festas la 125-jariĝon de Esperanto, mi volas gratuli Universalan Esperanto-Asocion pro ĝiaj atingoj kaj agnoski ĝian strebadon por labori cele al la interkompreno de popoloj, komunika demokratio kaj subteno de kultura kaj lingva diversecoj. Pro tiu grava laboro UEA estis rekomendita por la Nobel-Pacpremio fare de svisaj parlamentanoj en 2008.

Plenumante mian laboron mi difinis la rajtojn de lingvaj minoritatoj kiel unu el la ĵlosilaj prioritatoj, ĉar por minoritatoj lingvo estas centra elemento kaj esprimo de identeco, kaj havas gravan rolon en la konservado de la grupa identeco. Hodiaŭ, en ĉiu regiono, signifaj defioj estas antaŭ minoritatoj parolantaj minoritatajn lingvojn kaj dezirantaj konservi kaj uzi ilin en la publika kaj privata vivosferoj. Lingvaj minoritatoj ofte estas ankaŭ naciaj, etnaj aŭ religiaj minoritatoj, konsekvence la defioj antaŭ ili estas multobligataj pro diskriminacio nacia, etna aŭ religia, surbaze de ilia aparteno.

Historiaj faktoroj kiel koloniado havis fortan efikon al lingvoj, kalizante marĝeniĝon de indiĝenaj kaj minoritataj lingvoj kaj malkreskon de ilia uzo. La enkonduko de la lingvo de kolonianto j en Afriko, Azio, Norda kaj Suda Amerikoj komencis la marĝeniĝon de indiĝenaj kaj minoritataj lingvoj. En edukado, administrado, politika vivo kaj komunikado la lingvoj de la kolonianto j estis privilegiataj. Minoritataj kaj indiĝenaj lingvoj ofte estis traktataj kiel neevoluintaj, obstakloj al la enkolonia hegemonio, aŭ bremsaj al la nacia evoluo. Same ni povas hodiaŭ diri, ke la tutmondigo havas rektan kaj detruan efikon sur minoritatajn lingvojn kaj sur la lingvan diversecon, ĉar tutmonda komunikado kaj surmerkatigo bezonas tutmondan interkompreniĝon.

Tial estas grave konservi kaj celebri milojn da minoritataj lingvoj, sed memorante pri la vizio de la kreinto de Esperanto, ankaŭ trovi komunajn vojojn de interago unu kun la alia kaj subteni amikecon, pacon, interkomprenon, kunlaboron kaj interdependecon de nacioj kaj popoloj. Mi esperas, ke Esperanto daŭrigos la plenumadon de tiu duflanka rolo, subtenante diversecon kaj kreante unuecon.

D-ro Tove Skutnabb-Kangas

Emerita profesoro, universitatoj de Roskilde, Danio; Abo Akademi University Vasa, Finnlando.

Min ĉiam mirigis ke multaj lingvistoj kaj aliaj personoj ĝajne rifuzas Esperanton kiel alternativan solvon por la nuntempa internacia komunikado, pli-malpli sen reale scii ion ajn pri ĝi. El ĉiuj planlingvoj de la mondo Esperanto estas hodiaŭ la plej konata kaj la plej uzata. Laŭ mi, ĝi alportos multajn avantaĝojn, se la homoj konsideros ĝin serioze.

Unue, Esperanto bezonas malpli da lernotempo ol iu ajn 'natura' lingvo, ĉar ĝi estas regula kaj logika – ne havas esceptojn. Tamen, oni povas en Esperanto diri ĉion, kion oni volas, ĉar ĉiu povas facile krei novajn vortojn. Tiuj estas tuj kompreneblaj por ĉiuj aliaj, kondiĉe ke ili konas la vortradikon – Esperantaj vortoj estas relative travideblaj. Krome, ekzistas jam multe da literaturaj verkoj en Esperanto.

Due, ekzistas studoj montrantaj la lernohelpan valoron de Esperanto por la lernado de aliaj lingvoj. Se oni lernis unue Esperanton, tiam oni povas lerni aliajn lingvojn pli rapide, ĉar oni jam multon scias pri tio, kiel lingvo funkcias.

Trie, Esperanto estus perfekta komuna lingvo por landoj kaj grupoj havantaj plurajn lingvojn, anstataŭ komenci lerni la anglan, kio bezonas jarojn kaj jarojn por atingi vere bonan nivelon, homoj povus lerni Esperanton rapide kaj komunikiĝi unu kun la alia per ĝi en ono de la tempo bezonata por iĝi sufiĉe kapabla pri la angla. Por internacia kunlaboro, por indiĝenaj popoloj, por pluraj multlingvaj landoj Esperanto estus bona solvo. Nenio malhelpus la homojn lerni aldone la anglan, sed anstataŭ atendi jarojn dum lernado de la angla (aŭ la hispana aŭ la ĉina aŭ de iu ajn alia lingvo) ili povus ek-komunikadi preskaŭ tuj per Esperanto.

Kvare, kontraste al ĉiuj grandaj super-regantaj lingvoj, Esperanto ne havas (kaj ne povas havi) imperiismajn tendencojn. Fundamente ĝi ne estas ligita al ies ekonomiaj aŭ politikaj interesoj.

Mi taksas Esperanton kiel uzeblan alternativon al la hodiaŭaj lingvoj por internacia komunikado.

"Ignoro kaj antaŭjuĝoj povas malhelpi utilajn solvojn."

D-ro Robert Phillipson

Emerita profesoro, Kopenhaga Komerca Lernejo, Departemento pri Internacia Komunikado.

Zamenhof estis tiel konsternata de la malhumaneco de naciismo kaj kapitalisma imperiismo, ke li elpensis pacmovadon kunplektitan kun lingvo-movado.

Esperanto estas realaĵo en la krizoplena moderna mondo, en kiu estas forta bezono je pli da sócia justeco.

Plifortigi la rajtojn de la parolantoj de ĉiuj lingvoj estas afero al kiu Esperanto signife kontribuas.

Decidantoj devus konsideri ĝin pli serioze.

Gerhard Walter

Urbestro de Herzberg am Harz, la Esperanto-urbo.

Tuŭcerte preskaŭ ĉiu, almenaŭ en Eŭropo, jam aŭdis pri tiu planlingvo – kiel ankaŭ mi. Fakte mi ekkonis Esperanton nur kiam mi iĝis urbestro. Multaj legantoj certe scias, ke en mia urbo troviĝas la eduka centro por Esperanto-instruistoj en Germanio; tiel mi nepre devis okupiĝi pri la lingvo. Ĉar mi lernis la anglan kaj la francan lingvojn en la lernejo, ne estis malfacile por mi eĉ sen lernado kompreni kelkajn vortojn de Esperanto. Mi jam multon kompreneas kaj ingrade parolas Esperanton. Se oni min demandas pri tio, ĉu veras ke Esperanto estas pli rapide lernebla ol iu ajn alia lingvo, tion mi povas nur konfirmi. La bazaj reguloj estas simplaj: substantivoj finiĝas per -o, adjektivoj per -a, pasinto: -is, futuro: -os ktp.

Mi ne bedaŭras ke mi dediĉis kelkajn horojn monate (ekz. ĉe manĝado de kuko dum tagmeza paŭzo kun Esperanto-instruistino) al la lernado de Esperanto. Male: mi estis fiera povi konversacii kun alilandanoj, kiuj parolas nek germane, nek angle aŭ france.

Ankaŭ mi apartenas al tiuj, kiuj esperas, ke Esperanto iĝos reala dua lingvo por ĉiuj en la mondo. Sed tio signifas, ke ne nur reprezentantoj de la aŭtoritato aperu en la ne malmultaj eventoj rilataj al Esperanto, sed ankaŭ la decidantoj mem. Plej ofte mi estas la sola urbestro kiu ĉeestas dum tiaj eventoj. Pro tio la sorto de Esperanto, tiu lingvo-juvelo, restos bedaŭrinde atendanta ankoraŭ dum multaj jaroj.

Eble foje, kiel emerito, mi sukcesos respondi al la multaj invitoj, kiujn mi per Esperanto ricevis el la tuta mondo.

D-ro Fernand de Varennes

Internacia Observejo pri lingvaj rajtoj, Universitato de Moncton, Kanado.

"Estas jam tempo ke la diversaj nacioj komprenu, ke neŭtrala lingvo povus iĝi vera remparo por iliaj kulturoj kontraŭ la monopolema influo de nur unu aŭ du lingvoj, kiel hodiaŭ tio pli kaj pli evidentiĝas. Mi sincere esperas, ke Esperanto rapide pluprogresos por helpi ĉiujn naciojn de la mondo." – Vigdis Finnbogadottir, antaŭa Prezidento de la Respubliko Islando.

Eble ne sonas alarmiloj, tamen estas krizo: tute ne estas natura la malapero ene de jarcento de pli ol duono de la lingvoj hodiaŭ parolataj en la mondo, nek estas normale ke kelkaj lingve privilegiaj povas regi, uzante sian lingvon, super multaj "aliaj" tutmonde.

Uzo de neŭtrala helplingvo, kia estas Esperanto, estis unu el la vojoj proponitaj antaŭ 125 jaroj por konservi "unuecon en diverseco" en maniero justa kaj egaleca, kiu ne kontribuas al la amasa malapero de la lingva heredaĵo de la tuta homaro.

Ĉu tio estas realisma? Mi ne scias.

Ĉu ni devas simple rezigni kaj fari nenion? Absolute ne.

Laŭ tio, kion diris Gandhi, se "la devo ne-kunlabori kun malbono same fortas kiel la devo kunlabori kun la bono", tiam la samo devus esti vera ankaŭ por la politiko de registaroj kaj internaciaj organizoj kiel Unuiĝintaj Nacioj kaj Unesko. Estus malbone – eble eĉ malmorale – nenion fari, fronte al tiu fenomeno kaj simple permesi ke centmilionoj da homoj tra la mondo estu eksskludataj, malavantaĝataj aŭ eĉ punataj pro nekapablo flue paroli unu el la manpleno da grandaj lingvoj de la mondo, kiuj ofte estas erare prezentataj kiel la solaj lingvoj de evoluo kaj civilizo.

En la 21-a jarcento, 125 jaroj post la kreo de Esperanto, tia lingvo estas pli urĝe bezonata ol ĝi estis en la 19-a jarcento. Grandaj partoj de la homaro ne estu eksskludataj pro la adopto de kelkaj privilegiitaj lingvoj, kiuj, kontraŭe al larĝe disvastiĝintaj mitoj, nek estas neŭtralaj nek kunigas sen favorismo ĉiujn el la nacioj de la mondo.

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

Kontakto kaj <-> interago inter kulturoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

UEA
UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Kontakto kaj <-> interago inter kulturoj

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

UEA
Universala Esperanto-Asocio

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Kontakto kaj <-> interago inter kulturoj

Projekto - Indiĝenaj Dialogoj (ID)
(José Carlos Morales kun Stefano Keller en UN, Ĝenevo)

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

UEA
Universala Esperanto-Asocio

United Nations Human Rights
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

Kontakto kaj <-> interago inter kulturoj

Esperanto - kiel alternativa solvo por la hodiaŭaj lingvoj, por interetna komunikado - kun respekto al identeco

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS

La UN-sistemo pri Homaj Rajtoj

Esperanto - kiel alternativa solvo por la hodiauaj lingvoj, por interetna komunikado - kun respekto al identeco

Kopirajto © 2013 Stefano KELLER & Tove SKUTNABB-KANGAS